مروری بر کتاب
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۱۴، بهمن ۱۳۹۴، ۹۹۸-۹۹۷

مروری بر کتاب «اپیدمیولوژی بالینی»

A review on the Book "Clinical Epidemiology"

محسن رضائیان[۱]

M. Rezaeian

ویراست پنجم کتاب نفیس اپیدمیولوژی بالینی در سال ۲۰۱۴ میلادی توسط خانواده‌ی دانشمند Fletcher تدوین و توسط انتشارات Wolters Kluwet Lippincott Williams & Wilkins در ۲۵۵ صفحه روانه بازار نشر گردید. این ویراست به نگارش روبرت (Robert)، سوزان (Suzanne) و با همراهی پسر ایشان گرانت (Grant) دارای چهارده فصل و دو ضمیمه می‌باشد.

نویسندگان به ویژه روبرت و سوزان در قسمت تقدیر و تشکر کتاب، خود را خوشبخت قلمداد نموده‌اند چرا که بیان می‌دارند، دانش اپیدمیولوژی بالینی را از بنیانگذاران این رشته آموخته‌اند. در میان افرادی که ایشان در این قسمت از آن‌ها یاد می‌نمایند، اسامی دانشمندانی نظیر Kerr White، Alvan Feinstein، Archie Cochrane، David Sackctt، Brian Haynes و Ian Chalmers به چشم می‌خورند. بنابراین، با این تاریخچه شکی وجود ندارد که کتاب به موضوعات اساسی و بنیادین مرتبط با دانش اپیدمیولوژی بالینی خواهد پرداخت.

از همین رو، فصول کتاب در یک آرایش و چینش معقول از مقدمه (Introduction) شروع شده، سپس به فراوانی (Frequency) و از آنجا به غیرطبیعی (Abnormality) می رسد. در ادامه، فصول ۴ تا ۶ کتاب همگی درباره خطر (Risk) است. فصل چهارم به اصول اساسی (Basic principles) می‌پردازد، در حالی‌که فصل پنجم، مواجهه تا بیماری (Exposure to Disease) و فصل ششم، از بیماری تا مواجهه (From Disease to Exposure) را پوشش می دهد. فصل هفتم کتاب به پیش‌آگهی (Prognosis)، فصل هشتم به تشخیص (Diagnosis) و فصول نهم و دهم به ترتیب به درمان (Treatment) و پیشگیری (Prevention) اختصاص داده شده‌اند.

فصل یازدهم، مفهوم شانس (Chance) و فصل دوازدهم نیز مفهوم علیت (Causality) را پوشش می‌دهد. بالاخره، فصول سیزدهم و چهاردهم نیز به ترتیب، به جمع‌بندی شواهد (Summarizing the Evidence) و مدیریت دانش (Knowledge Management) اختصاص دارند. ضمیمه اول کتاب، اختصاص به پاسخ سؤالاتی دارد که در انتهای

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
تلفن:۳۱۳۱۵۲۲۳-۰۳۴ دورنگار: ۳۱۳۱۵۲۲۳-۰۳۴، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-02]

هر فصل مطرح گردیده است و ضمیمه دوم کتاب هم به معرفی منابعی برای مطالعات بیشتر می‌پردازد.

در فصل یک، نویسندگان تعریفی جامع از اپیدمیولوژی بالینی و کاربردهای آن را ارائه می‌کنند. آن‌ها معتقدند که اپیدمیولوژی بالینی، دانش پیشگویی درباره بیماران است و این پیشگویی برگرفته از وقایعی است که برای گروه مشابهی از بیماران قبلی روی داده است. به نظر نویسندگان، دانش اپیدمیولوژی بالینی نهایت سعی خود را می‌کند که با استفاده از روش‌های علمی، پیشگویی‌ها را به واقعیت نزدیک سازد. در واقع، با پرهیز از خطای منظم و حذف شانس، هدف اپیدمیولوژی بالینی توسعه و کاربرد روش‌هائی است که منجر به نتیجه‌گیری‌های معتبر بر اساس شواهد بالینی می‌گردد. از همین‌رو، دانش اپیدمیولوژی بالینی به پزشکان کمک می‌نماید تا اطلاعاتی را بدست آورند که با استفاده از آن می‌توانند تصمیمات صحیحی را درباره مراقبت و درمان بیماران خود اتخاذ نمایند.

در خصوص این کتاب، ذکر این نکته خالی از لطف نخواهد بود که راقم این سطور، به ویژه از مطالعه فصل چهاردهم کتاب لذت بیشتری برده است. همانطور که ذکر گردید، این فصل با عنوان مدیریت دانش به رشته تحریر درآمده است. نویسندگان، در این فصل به نکات مهم و اساسی نظیر: تعارض در منافع (Conflict of Interest) در چاپ مقالات علمی، دستورالعمل‌های انتشار (Publication Guidlines)، و موضوعاتی از این دست اشاره کرده‌اند. به نظر می‌رسد که در اندک مواردی، این فصل می‌توانست به شیوه کامل‌تری به رشته تحریر درآید. برای نمونه، در صفحه ۲۲۶، نویسندگان بحث نسبتاً جامعی پیرامون تعارض در منافع ارائه می‌نمایند. آن‌ها معتقدند که امکان مشخص کردن تعارض در منافع به دلایل اقتصادی (Financial conflict of interest)، سخت‌تر از مشخص نمودن تعارض در منافع به دلایل غیراقتصادی (Non-Financial conflict of interest) می‌باشد. در حالیکه شواهد موجود، خلاف این مدعا را نشان می دهند [۱]. همچنین، جدول شماره ۴ این فصل در صفحه ۲۳۲، به معرفی مهم‌ترین دستورالعمل‌های انتشار اختصاص یافته است. اما متأسفانه در این جدول نیز، جای خالی بیانیه پریزما (PRISMA Statement) [۲]، به شدت مشهود است.

در خاتمه و با توجه به جامعیت کتاب، ذکر مثال‌های کاربردی، بهره‌گیری استادانه از جداول و نمودارها و همچنین، زبان نسبتاً ساده‌ای که در تدوین کتاب مورد استفاده قرار گرفته است، مطالعه آن برای تمامی همکاران بالینی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته اپیدمیولوژی و سایر علاقمندان توصیه می‌گردد.

References

[1] Rezaeian M. Conflicts of Interest. J Rafsanjan Univ Med Sci. 2009; 8 (3) :157-8.

[2] Rezaeian M. How to report systematic reviews and meta- analyses. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2013; 12 (2): 87-8.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-02]